

kafre pa 1 kvintele (solitar razstopi poprej v nekoliko vode), potem solitar in kafro zmešaj z moko v 4 osvake, in vsake dve uri daj tak osvalek bolni živini, goveji živini, ovcam in kozam ga v vodi raztopljenega vlij noter.

Človek, ki se s tako živino vkvarja, naj skrbno ravna, da se od njene sape ali krvi sam ne okuži, pa tudi kuge dalje ne zanese.

Kdor tako ravna, prav ravna, če tudi naj vé, da med najnevarniše bolezni spada antraks.

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

Ker mislim, da sem zdaj novi Kranjski panj zadosti obširno popisal, se mi zdi potrebno, da še na to dvoje vprašanje odgovorim:

1. Kakošne prednosti ima novi Kranjski panj v primeri s starim Kranjskim panjem? in

2. al more čebelar z novim Kranjskim panjem tudi vse tiste koristi in dobičke doseči, kateri se sploh Dzierzonovim panjem prilastujejo?

Imenitne so prednosti, katere ima dzierzonziran Kranjski panj v primeri s starim Kranjskim panjem, in kdor nove Kranjske panjove ima, lahko z njimi vse tiste dobičke doseže, katere oče Dzierzon svojim lastnim izvirnim panjem pripisuje.

Najimenitniše prednosti novega Kranjskega panja so naslednje:

I.

Novi Kranjski panj ravno tako sam od sebe roji, če ga čebelar rojiti pusti, kakor stari Kranjski panj; zraven tega pa čebelar, ki nove Kranjske panjove ima, tudi sam, brez posebnih težav in brez tistega zopernega prekajanja, lahko roje dela, in sicer al prve roje, al pa drugje, kakor mu drago. Oboje sorte roji se pa dajo na več načinov delati.

Ako hočeš prvi roj narediti, delaj tako-le:

1. Potegni panj, kateri je že močan zadosti, da mu zamoreš roj vzeti, na večer, kedar se solnce že skrije, al pa zjutraj zgodaj, dokler čebele še ne leté, iz ulnjaka, položi ga pred-se na kako mizo al klop, na vsako stran tega polnega panja postavi en prazen panj, namreč enega na levo, drugega na desno, katerima pa moraš pokrove poprej proč vzeti. — Zdaj odkrij polni panj. Ako zapaziš, da se ti s pokrovom vred, kedar ga vzdigneš, tudi kaki satnik ali romček iz panja vzdigne, zasadi nož med pokrov in ta satnik ali romček, da ga tako od stropa odtrgaš in nazaj v panj potisneš; zakaj dasiravno je med satniki in stropom pol palca praznega prostora, vendar čebele še vse eno satnike sèm ter tje k stropu nekoliko prilepijo. Ko pokrov na eni strani popolnoma vzdigneš, pometi čebele, katere se ga držé, s kakim peresom al s kako mehko metlico nazaj v polni panj, in položi pokrov na stran. Potem vzemi v roke kak pripraven oster nož, da boš z njim satove od stranic odrezoval, zakaj navadno čebele satove, če so le na satnike, ne pa v romčke delani, tudi na stranice prilepijo. — Jaz sem si za to delo poseben nožek omislil, kateri je blizo enega čevlja dolg, na spodnjem konci v podobi srpa malo zakrivljen, in na tej krivini na obeh stranéh oster, da lahko sat od stranice odrežem, naj že nož med stranico in satom navzdol potisnem, al pa na kviško vzdignem. *)

*) Tudi take nožičke si lahko vsaki čebelar pri g. Mihaelu Pakiču v Ljubljani naroči.

Taki zakrivljeni nožički so tudi za vzdigovanje satov prav pripravi, ker včasih človek satnika z roko ne prime prav lahko tako, da bi tudi nobene čebele ne pritisnil, katera bi ga potem gotovo pičila.

Tako začni posamesne satove, drugega za drugim, s čebelami vred, katere na njem visé, iz panja vzdigovati, preglej vsaki sat na obeh stranéh prav dobro, da vidiš, če ni morebiti matice na njem. Tiste satove, na katerih matice ne zapaziš, pokladaj s čebelami vred v prazen panj na desno stran, in sicer ravno tako po vrsti, kakor so v starem panju stali. Na ta način boš pred ali pozneje tudi na tisti sat naletel, na katerem boš matico dobil. Ta sat z matico in čebelami vred položi v drugi panj na levo stran. Zdaj nimaš več drugega opraviti, kakor da v panj, v katerem sat z matico imaš, še kacih 5 satov, bodi si iz starega panja, ali pa iz onega, v katerega si satove, na katerih matice nisi dobil, pokladal, s čebelami vred prideneš, in tako imaš prvi roj narejen. Temu narejenemu prvemu roju dodaj še kacih 5 praznih satnikov, kateri, kakor se že samo po sebi razume, vsaj s satovnimi začetki zaznamovani biti morajo, če nimajo povoščenih robčkov, da bo naprej delati mogel, in prenesi ga v kak drug ulnjak, kateri je vsaj pičle pol ure od tvojega oddaljen za kake 14 dni, zakaj ako bi ga koj v domačem ulnjaku na kako drugo mesto prestavil, bi ti preveč čebel nazaj v stari panj všlo, in tako bi narejeni roj preveč opešal, al se pa še popolnoma spridel, posebno ko bi imel veliko zalege, katera bi se lahko prehladila in gujiti začela. Le ako bi dal narejenemu roju prav veliko čebel in nič, al le kaj malega že godne zalege, bi ga znal koj v domačem ulnjaku na drugo mesto prestaviti, ker prav vse čebele ne gredo nazaj v stari panj; vendar je zmiraj bolje in bolj varno, da se narejen roj v drug ulnjak prenese.

Ko si tako plemenjaku prvi roj vzela, položi zopet vse satove, katerih nisi roju dal, nazaj v stari panj, pa tako, da bo eden zraven drugega stal, ne pa tako, da bi, na pr., če si iz srede starega panja kacih 5 ali 6 satov za prvi roj vzela, tamkaj prazen prostor pustil, dodaj tudi staremu panju nekaj praznih satnikov, in potem ga postavi zopet nazaj v ulnjak na tisto mesto, kjer je poprej stal.

Čebele bodo sicer malo časa nekak žalosten glas od sebe dajale, in sèm ter tje letale, ker so matico zgubile; ker pa mlado zalego še imajo, se bodo kmalu potolažile in bodo brez odloga začele tiste, želodu podobne in pobešene stolpiče delati, v katerih si hočejo nove matice zarediti.

Panj, kateremu se prvi roj vzame, ima navadno čez 14 dni že mlade matice izležene, katere začnejo peti, če je še močan zadosti, in če misli še rojiti. Meni taki panjovi, katerim prve roje vzamem, največkrat 17. dan potem rojijo, ko sem jim stare matice vzela, in mi tako sami od sebe drugje dajo. Primeri se mi pa tudi včasih, da mi nekateri že 15. ali 16. dan drugje dá, nekateri pa tudi še le 18. ali 19. dan, če ga je kako slabo vreme v rojenji zadrževalo.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Podučevanje o bistvu in zatiranji trtne uši v Klosterneuburgu se je začelo, kakor so „Novice“ že povedale, 26. dne t. m. in traja do 31. Namen tega poduka je, da se vinorejci popolnoma seznanijo s tem škodljivim mrčesom, ki ga je naš 26. list v jasni podobi pokazal, in se pridobijo na tej poti tudi izvedenci v smislu postave od 3. aprila t. l. (drž. zak. št. 61). Ta poduk razjasnuje: 1) o natori in življenji te uši (6 ur,

učí profesor dr. Rösler); 2) drobnogledne vadbe (6 ur, učí profesor Rathay); 3) kako se po mrčesu sledí in zatira (6 ur, vodja baron Babo).

Znanstvene stvari.

Beseda o različni pisavi slovenski.

Naglo, preneglo se razvija in spreminja jezik slovenski vzlasti od l. 1848. Oblike letos nove so drugo leto že ostaréle. Da to preneglo spreminjevanje béga mladino, katera se slovenščine še le učí, to je gotovo; a žali mnogokrat tudi starejše čitatelje.

Vendar z ozirom na to, da celó v mrtvih ali zamrlih jezicah ne vlada enotnost in železna doslednost, da se jezik naš še čisti in olikuje, da smo Slovenci dokaj se že prepirali o oblikah; poprijeli so se mnogi pravila, naj se pustí v pisavi vse, karkoli ni očitno napačno, češ, polagoma se pokaže in utrdi, kar bode dobro in stanovitno.

Razložek je v tem se vé v časnikih in knjigah. Kar se tam lahko dopusti gledé na naglico, v kateri se pišejo in tiskajo, ne more se dopuščati tudi v knjigah. Vendar se je poslednji čas prikazala prevelika razlika in neka brezpravilnost celó v knjigah slovenske „Maticе“. To je dalo povod, da je velečenjeni jezikoslovec in Maticin odbornik g. M. Cigale nekoliko bolj marljivo prečital in presodil „Letopis 1873“ in pa „Slovanstvo“ ter s posebno prilogo, v kateri na drobno razkazuje mnogotere napake v prestavi, nepravilnosti v besedi, nedostatke v oblikah itd., poslal je odboru poseben, 27. aprila 1874 na Dunaji spisan nasvet, kateri ves méri na to, naj knjige, ki jih naša Matica daje na svetlo, bodo pisane sploh pravilno po uku slovenskih slovníc; da bode vsak prevod tega še zvesto po izvorniku vravnán, in da se v njih vsi sestavki držé, kolikor je mogoče, enih in istih slovníških oblik. Brez dvombe je neizmerna različnost v pisanji škodljiva in ovirna samemu napredku, in ne bi li smela „Matica“ kakor založnica pridržati si toliko vpliva, da bi svoj pečat ali kov vtiskovala svojim knjigam ter jih zapirala neopravičenim in neosnovanim novotarijam? — Omenjeni Cigaletov nasvet se glasi:

Slavnemu odboru slovenske Maticе v blagovoljni prevdarek.

„Neprilichno je, ako se časniki neslovníško pišejo in pogrešno tiskajo. Ali časniki enodnevniki beró se ne beró, in prebrane vemo kaka da čaka poslednja služba. Večja pa je neprilika in napaka, če knjige, namenjene, da jih hrani rod za rod, razodevajo neznanje slovníških pravil in jezikovega duha ali svojstva, ali tudi samo če so meševito po različnih slovnícah pisane. To veljá za vsako knjigo, a koliko še le za knjige, izdajane po zavodu, nalašč za izdajanje knjig osnovanem, kakor je Matica, ali pa sv. Mohorja društvo. Takih zavodov dela naj bi pisateljem po vsi deželi služila za vzgled, za vzor.

Že nedoslednost v rabi slovníških oblik knjigi dela skazo. Le preveč je znano, kolika needinost v pisanji je zavládala pri nas. Prišli so na dan jotovci, katerih se oprijemlje še peščica kakavcev, jegavcev in sploh prekmurskega golčá hvaliteljev, in za njihove protinožce smemo čislati nekoliko starokranjcev; vendar menim, da imajo še večino oni, katerim razum ne dá odmikati se dalje od drugih Slovanov vrstnikov, sosebno Hrvatov Srbov, i po slovnici i po slovarji nam najbližjih.

S to mešanico se ponašajo tudi zadnji razdatki naše Maticе, ki je prejšnja leta že marsikako res izvrstno knjigo na dan spravila.

Meni, želečemu, da bi po Matici sprejeta pisava bila edina, stalna, vzorita, zdi se to velik nedostatek. Sapere aude!

Prvi nasvet moj ide na to, da bi Maticе slovenske odbor — pomenivši se, ako kaže, z odborom društva sv. Mohorja — trdno odločil se za slovnico, katera bi po vseh njenih knjigah edino gospodovala. Pisateljem bi to bilo sploh znano in kjer bi bilo treba poprave, ne bi znatno podražila ni tiskovne korekture, ako se ž njo združi.

Ako pa človek obžaluje že to šareno ali mešano pisavo, koliko more še le boleti v srce beročega knjige neslovníško in nevkusno spisane. Temu veljá moj drugi nasvèt.

Hanc veniam damus petimusque vicissim.

Više očiju više vidi in Vsi ljudje vse znajo.

Nobeno delo, bodi izvorno, bodi predstavljeno, ne pridi na svetlo izpod založništva slovenske Maticе, dokler ni — z ozirom na slovníško pravilnost in slovensko obliko sploh — od kraja do konca sposoben za to človek pregledal ga in ondod, kodar po jasnem uku primerjajoče slovenske slovnice potrebuje popravka, ali popravek pisatelju nasvetoval ali pa po okolnostih sam popravil, kar treba. In kjer gre za prestavo ali prevod, potreba jo je vrh tega pregledati še z druge strani, če se namreč vjemlje z izvornikom, kajti nikdar ne sme ukaniti se čitateljeva dobra vera, da res bere misli in samo misli izvirnega pisatelja.

Poznamo se — in okolnosti naše so takošne, da ga majka ni rodila junaka, kateremu bi se ne mogel podkrasti pogrešek niti germanizem ali kakoršen že bodi neslovenski -izem. Nihče torej ne more tega zameriti, a če vendar le zameri ter zarad tega sodelovanje odreče, težko bode velika izguba, prej bode puhloglavec.

Priloga svedoči, da bi nekateri izmed zadnjih spisov Maticе naše bili jako potrebovali pregleda, kakoršnega jaz predlagam. To se meni pozdeva tako neogibno, da bi prej odpustil, če se ne izdá nikaka knjiga, nego še katera s takimi marogami.

Res se s tem trud znatno pomnoži; ali na to stran ne morem družega nego ponavljati že pred nekoliko leti sproženi predlog, naj Matica neprestano ima na misli, ne bi li se posrečilo ji, zadobiti človeka klasično izobraženega, rodoljuba značajnega in pridnega, kateri bi našemu zavodu hotel posvetiti moči svoje ter bi — živeč to ob stalno umerjenih dohodkih to ob nagradah za svoj zdaj večji zdaj manji trud — bil za neko razdobje edini stanovitnik sredi vsegdar menjajočih se oséb.

(Konec prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Nauk o desetnik (decimalnih) razlomkih in njih upotrebljevanji pri proračunih z metrično mero in vago in 90 natančnih primerjalnic dosedaj v rabi bivših mér in vag in metrične mere in vage.* Sestavil Jak. Žnidaršič.

Čas se bliža (novo leto 1876), ko bomo vsled postave od 23. julija leta 1871 morali novo mero in vago rabiti. To pa ne bode tako lako, kakor si tam pa tam kdo misli, a vendar tudi ne tako težko, kakor se marsikdo bojí. Unim in tem treba bo se učiti. Ni tedaj čuda, da v vseh jezicah, ki jih govorijo narodi Avstrijski, izbaja mnogo knjig in knjižic na svetlo, ki učijo novo mero in vago. Pisatelje tacih naukov moramo pa deliti v dve vrsti: eni — in teh je menda največ — prepisujejo, kar so drugi naredili in iz treh knjig stvarijo četrto; manj pa je tacih, ki se sami trudijo in po svojih lastnih studijah stvarijo izvorno knjigo. V poslednjo vrsto moramo staviti dr. Močnikovo izvrstno knjižico, ki je že lani v slovenskem jeziku na svetlo